

הכא¹ במאי עסקינן דאמר לי –

Here we are discussing a case where he said 'לי'

OVERVIEW

The גמרא concludes that according to שמואל if the man does not say לי by קידושין she is not מקודשת, since it is מוכיחות ידים שאין מוכיחות שמואל, indicating that שמואל is of the opinion that ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים. Our תוספות will cite examples which indicate that ידים שאין מוכיחות הוויין ידים. This contradiction will be resolved by explaining that there are different levels of מוכיחות ידים.

משמע דמסיק הכא לשמואל ידידים שאין מוכיחות לא הוויין ידידים² –

It seems that the גמרא concludes here that according to שמואל the rule is that ידידים שאין מוכיחות לא הוויין ידידים.

תוספות asks:

ותימה דבריש מסכת נדרים (דף ב,א) אמר האומר לחבירו –

And it is astounding! For in the beginning of משנה the מסכת נדרים states, 'one who says to his friend one of the following statements -

מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאיני אוכל לך שאיני טועם לך אסור –

'I am removed from you; I am separated from you; I am distanced from you'; or he said 'I take a vow that I will not eat yours or that I will not taste yours' in all these cases it is forbidden for him to eat from his friend.'

וקאמרינן עלה בגמרא (שם דף ד,ב) אמר שמואל בכולן –

And the גמרא comments on this משנה, that שמואל said, in all these cases of מודרני מופרשני ממך or מרוחקני ממך, he is not forbidden to eat from his friend -

עד שיאמר שאיני אוכל לך שאיני טועם לך –

Unless he clearly added and said לך שאיני אוכל לך or לך שאיני טועם לך -

ומסיק מאי טעמא דילמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך משמע –

And the גמרא concluded what is the reason that מודרני ממך וכו' by themselves do not pose an איסור אכילה, because perhaps the term מודרני ממך means I will not talk with you, but not that I will not eat by you, and similarly the phrase -

מופרשני ממך דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע –

מרוחקני ממך means I will have no business dealings with you, and -

מרוחקני דלא קאימנא בד' אמות דילך משמע –

מודרני ממך means I will not stand within your אמות ד'. Therefore it is necessary that

¹ See previous ד"ה הא לאו תוספות.

² The גמרא initially assumed that if he did not say לי by קידושין it is מוכיחות ידים. The גמרא concludes that he did say לי, otherwise she would not be מקודשת; indicating that הוויין ידים מוכיחות לא הוויין ידים.

the איסור be clear and say I will not eat by you, and only then is he באכילה. Otherwise since we are not sure what he meant, there will be no איסור אכילה.

ופריך (שם דף ה,ב) לימא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים³ –

And the גמרא there asks, should we say that שמואל maintains ידים שאינו מוכיחות לא הויין ידים? –

ומשני שמואל מוקי מתניתין כרבי יהודה דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים –

And the גמרא who ר"י answers that שמואל interprets the משנה according to ר"י. Therefore it is necessary according to ר"י to add שאינו אוכל לך. This concludes the citation from the גמרא there.

ומדקאמר שמואל מוקי למתניתין כרבי יהודה מכלל דאיהו לא סבירא ליה כוותיה⁴ –

And since the גמרא stated that שמואל interprets the משנה according to ר"י, it can be inferred that שמואל himself does not agree with ר"י –

אלא סבירא ליה דהויין ידים –

But rather שמואל maintains that ידים are ידים. How can our גמרא here state that שמואל maintains ידים?! –

anticipates a possible answer, but rejects it:

ואין לפרש דשמואל מוקי למתניתין כרבי יהודה וסבר ליה כוותיה⁵ –

And we cannot interpret the גמרא to mean that שמואל establishes the משנה according to ר"י (because) [and] שמואל also agrees with ר"י.

rejects this approach:

מדאמר בתר הכי ומאי דוחקיה דשמואל לאוקמא מתניתין כרבי יהודה –

For since the גמרא asks later, and what pushed שמואל to establish the משנה according to ר"י, this proves that שמואל disagrees with ר"י, for if שמואל agrees with ר"י –

ומאי קשיא אמאי דחיק ומוקי מתניתין כרבי יהודה משום דסבר ליה כוותיה –

Then what is the question why did שמואל force himself and establish the משנה according to ר"י, it is obvious why, since שמואל agrees with ר"י –

לכך מוקי כרבי יהודה –

Therefore he establishes the משנה according to ר"י. therefore we cannot say that שמואל agrees with ר"י –

אלא ודאי קים ליה דהויין ידים –

³ If שמואל maintains ידים, then granted that כרבי יהודה is מודרני ממך, nevertheless there should be an איסור אכילה (since it is הויין ידים), why then does שמואל interpret the משנה that there is an איסור אכילה only when he clearly states לך. This proves that שמואל maintains ידים and therefore איסור אכילה is not sufficient and he must add לך.

⁴ If שמואל maintains ידים, then why does the גמרא answer that שמואל interprets the משנה according to ר"י, when the גמרא should have said that שמואל interprets the משנה according to his own view!

⁵ When the גמרא says that שמואל מוקי מתני' כר"י it means that שמואל agrees with ר"י and that is why he interprets the משנה according to ר"י.

But rather **is certain that** **ידים** **שמואל** ⁶. This is in contrast to our גמרא where it states that **שמואל** maintains **ידים** **לא הוויין**!

ידים ש"מ הוויין ידים שמואל offers another proof that תוספות

ועוד דאמר בגיטין (דף פה,א) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם –

And furthermore the **משנה** **states in** **גיטין**; **the essence of the** **גט** **is the phrase** **הרי את מותרת לכל אדם (you are permitted to all men) –**

רבי יהודה אומר ודן די יהוי ליכי מינאי הוא גופו של גט⁷ –

maintains that the phrase of **מינאי** **די יהוי ליכי** **(and this [referring to the** **גט** **] shall be for you from me, etc) that is (also part of) the essence of the** **גט.**

ופליגי רבנן עליה ושמואל סבר כרבנן⁸ –

And the **רבנן** **argue with** **ר"י** **and** **שמואל** **(there) agrees with the** **רבנן.**

In summation; question is that from our גמרא it appears that by קידושין where he does not say לי it is considered מוכיחות שאין ידים and therefore it is not a valid קידושין according to שמואל. However, elsewhere שמואל maintains that מוכיחות הוויין ידים concerning a נזיר and by גיטין. How can we reconcile the two (seemingly) contradictory views of שמואל?!

answers: תוספות

ויש לומר דהרי את מקודשת ולא אמר לי לא משמע כלל דמקודשת לי קאמר –

And one can say; that when a man says **הרי את מקודשת** **and he did not say** **לי** **there is no indication at all that he means that she should become** **מקודשת** **to** **me –**

דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו –

Because it is customary for a person to be **מקדש** **a woman for his friend –**

וידים שאין מוכיחות כלל כי הני ודאי קאמר שמואל לא הוויין ידים⁹ –

⁶ Therefore the גמרא there asks, since שמואל disagrees with ר"י (and maintains that ידים ש"מ הוויין ידים), why does he see fit to interpret the משנה according to ר"י.

⁷ ר"י is of the opinion that it must state clearly in the גט that the גט is being given from the husband to the wife, otherwise it is שאינו מוכיחות ידים, for perhaps someone else is divorcing her, or he is divorcing someone else. This is the way the מחלוקת is explained in נדרים. In גיטין the issue is on the word ודן (and this); whether it is necessary to specify that this גט (this-ודן) is implementing the divorce.

⁸ See מהרש"א who explains that in דף כו,א the משנה states that when the scribes write out the forms of the גיטין (to save time when people need a divorce) they are to leave space to insert the names of the man and the woman, etc (otherwise it would not be לשמה). שמואל comments that it is also necessary to leave out the phrase of הרי את מותרת לכל אדם (since that is גופו של גט and it also has to be written לשמה). However שמואל does not require that we should leave out the phrase of ודן די יהוי ליכי וכך indicating that this is not גט של גופו, for שמואל agrees with the רבנן and argues with ר"י.

⁹ It appears from this statement that תוספות considers the case of קידושין where he did not say לי, as מוכיחות ידים שאין מוכיחות. This would seem to be in contradiction to the previous גמרא. There תוספות asked that the גמרא could have resolved the contradiction between קידושין and נזיר by stating that נזיר is not a case of מוכיחות ידים (intimating that it is (ידים שאין מוכיחות כלל) and therefore it is not valid; indicating that by קידושין it is (a regular) ידים

And concerning such ידים which are totally inconclusive as these, שמואל certainly maintains that they are not ידים. Therefore שמואל maintains by קידושין where he does not say לי (since it is מוכיחות כלל (ידים שאין מוכיחות כלל), she is not מקודשת -

אבל בהאי דנדריס הוו מוכיחות טפי –

However by this case of נדרים where he said 'מודרני ממך וכו' **it is more מוכיחות** than the case of קידושין. Therefore שמואל maintains that even though it is מוכיחות ידים שאין מוכיחות, nevertheless since it is not מוכיחות כלל (but מוכיחות קצת), it is a valid נדר and he is אסור even באכילה.

וכן ההוא דכותב טופסי גיטין הוו מוכיחות דאין אדם מגרש אשת חבירו –

And similarly by the case of one who writes the drafts of גיטין where שמואל maintains that the phrase of ודין די וכו' מינאי is not crucial, that is because even if he omits that phrase, it is still ידים מוכיחות קצת for a person does not divorce his neighbor's wife. Everyone understands that the גט is written and given from the husband to his wife.

In summation; the view of שמואל is by ידיים שאין מוכיחות כלל (as in קידושין where he did not say לי), it is ידיים שאין מוכיחות סתם (קידושין), however by ידיים שאין מוכיחות סתם (as in the case of מודרני or by גיטין [concerning the phrase of מינאי [ודן וכו' מינאי]] there we maintain that הידיים.

שמואל cites a גמרא which seems to contradict the above mentioned view of תוספות that תוספות maintains ידים ש"מ הויין ידים:

אך בריש מסכת נזיר (דף ב,ב) יש ספרים דגרסי האומר אהא הרי זה נזיר –

However in the beginning of מסכת נזיר there are texts that read as follows: the משנה states, if one says אהא he is a נזיר -

אמר שמואל והוא שהיה נזיר עובר לפניו –

שמואל commented on the משנה , and this law is valid if a נזיר was passing in front of him when he said אָהָה -

וקא אמר לימא דקסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים –

ידים שאין מוכיחות **שמואל** maintains **there says, does that mean that** **גמרא** And (since he requires a **לפניו** **עובר** **נזיר**) **לא** **הוויין** **ידים** - **גמרא** replies, indeed -

אין משום הכי כי נזיר עובר לפניו הוי ידים מוכיחות ומהני –

How did נזיר as שואל, אין מוכיחות כלל is also קידושין However here תוספות maintains that שואל מוכיחות. How did נזיר expect to resolve the contradiction?!! The answers פנ"י that it is necessary to add a fourth category, which is ידים שאין מוכיחות כלל. When תוספות asked that we can resolve the contradiction; תוספות claimed that it is not even נזיר תענית and נזיר are equal. However by ידים, (שאל מוכיחות כלל) nevertheless it is still considered ידים שאין מוכיחות כלל, even though it is נזיר even though it is ידים. There are therefore four categories: 1. ידים מוכיחות (when a נזיר [according to the מורדני מן] עובר לפניו is נזיר), where everyone agrees that ידים; 2. ידים שאין מוכיחות (like מורדני מן), where there is the מחלוקת between ר"י and שמואל agrees with the רבנן; 3. ידים שאין מוכיחות כלל (by לא [according to the מסקנא of the previous תוספות], where everyone agrees that לא or without קידושין); 4. The category of לא הוי שאין מוכיחות לא הוי (which is עובר לפניו) according to the קשיא of the previous תוספות, which certainly is לא הוי (since it is a ממש).

It is so, that לא הויין ידים maintains שמואל, therefore when a נזיר is לפניו it is עובר לפניו and the נדר is valid -

אבל אין נזיר עובר לפניו הוי ידים שאין מוכיחות ולא מהני¹⁰ -

However if there is no נזיר עובר לפניו, it is מוכיחות שאין מוכיחות and the נדר is not valid. According to these texts שמואל maintains ידים הויין לא הויין מוכיחות

cites an alternate view: תוספות there which supports גירסא

ואית ספרים דגרסי לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים -

However there are texts which read differently. The גמרא comments on שמואל's qualifier, that he is a נזיר only when עובר לפניו, and asks **does this mean that** - **ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים maintains שמואל**

ומשני עובר לפניו הויין ידים שאין מוכיחות לכל הפחות -

And the גמרא answers it is not necessarily so; שמואל can maintain ידים הויין, however if a נזיר is לפניו **it is considered at least as מוכיחות** and therefore the נזירות is חל -

אבל אין עובר לפניו אפילו שאין מוכיחות לא הוי¹²:

However if there is no נזיר עובר לפניו then it is not even מוכיחות and therefore the נזירות is not חל.¹³

SUMMARY

מודרני by This explains why ידים שאין מוכיחות סתם הויין ידים maintains שמואל, ודן וכו' מינאי it is not necessary to write גט and similarly by ידים he considers it ממך since it is ידים שאין מוכיחות סתם. However by כלל שאין מוכיחות as in the case of לא הויין ידים and she is not then שמואל agrees that לי where he does not say קידושין נזיר if אהא is a נזיר (who rules that שמואל argue whether in גירסאות The. מקודשת אין עובר and ידים מוכיחות is נזיר עובר לפניו) and יש"מ לא הויין ידים maintains (עובר לפניו נזיר עובר לפניו) and יש"מ הויין ידים maintains שמואל (ידים שאין מוכיחות [סתם] לפניו ידים [or ידים שאין מוכיחות is not even אין נזיר עובר לפניו and ידים שאין מוכיחות [סתם] is [שאין מוכיחות כלל]).

¹⁰ This גירסא would seemingly coincide with the view of תוספות answer in the previous לאו ד"ה הא, that אין נזיר עובר (but not that it is not even מוכיחות ידים שאין מוכיחות לפניו is considered). See following footnote # 12. See 'Thinking it over # 2.

¹¹ This would seemingly contradict this which תוספות taught previously that שמואל (argues with ר"י and) maintains ידים ש"מ הויין ידים. The following ספרים אית resolves this contradiction.

¹² This גירסא would seemingly coincide with the question in the previous לאו ד"ה הא. See previous footnote # 10.

¹³ It would seem then that when רב פפא asked ידים הויין יש"מ שמואל דסבר למימרא he meant (not ידים but rather) יש"מ כלל, ועיין.

THINKING IT OVER

1. According to the יש ספרים דגרסי (who say that שמואל maintains ידים לא הויין) how will they explain the גמרות concerning נדרים and גיטין where תוספות showed that יש"מ הויין ידים maintains שמואל?

2. It appears that the conclusion of our תוספות is that שמואל maintains that יש"מ הוי"ן and the case of נזיר עובר לפניו is a case of not even יש"מ and therefore the חל is not גזירה. However the conclusion of the previous תוספות seems to be that אין נזיר is a [regular] case of מוכיחות שאין מוכיחות.¹⁴ There seems to be some contradiction here between the two תוספות.

¹⁴ See footnote # 10 (and # 12).